

De geboorte van een wees

Maaïke Gerritsen

De geboorte
van een wees

Anthos | Amsterdam

ISBN 978 90 414 1761 9

© 2011 Maaike Gerritsen

Omslagontwerp Bloemendaal & Dekkers

Omslagillustratie © Michael Haegele / Corbis

Foto auteur Merlijn Doomernik

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers n.v., Antwerpen

Voor: _____

Vraag niet,
weten is zonde
welk einde jou, welk einde mij
beschikt is van verre
kijk niet in de sterren

Veel beter beleven
wat zal worden gegeven,
is deze winter de laatste
die nu tegen het raam slaat?
met vlagen van regen
of wat er nog komen gaat

Wijs moet je wezen
je wijn moet je lezen
het zijn niet genezen
door dán, maar door déze

Dag die vervaagt
door tijdnijd belaagd
stel aan morgen geen vraag
pluk de dag nog vandaag

Horatius, *Carmina* 1.11

Vrije bewerking van H.B. Gerritsen

Men spreekt van een geboorte,
Als er iets anders aanvangt dan er was, en sterven is
ophouden met hetzelfde-zijn. En toch, het groot geheel
blijft wel bestaan, al schuift er nog zoveel van hier naar daar.

Ovidius, *Metamorphosen*. Boek xv, r. 255-258

Proloog

Veel moeders slaan hun kinderen. Niet op de billen, geen corrigerende tik. Nee, voluit een duw in de rug, een draai om de oren, een klap op de arm. Mannen die hun echtgenote verkrachten; ook niet ongewoon. Een meneer die zijn lid in een geit steekt, achter het schuurtje bij de kinderboerderij tegen sluitingstijd, huurde mijn diensten in. En een topambtenaar bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat vertelde me dat hij een deel van zijn cv bij elkaar had gelogen. Twee jaar lang kreeg hij eens in de acht weken een mailtje waarin hem werd verzocht zijn diploma's te laten kopiëren bij personeelszaken. Het begon pas te knagen toen er geen mails meer kwamen. Schuldgevoel en schaamte; daar gaan veel mensen uiteindelijk aan kapot.

De raarste verhalen krijg ik in mijn praktijk. Maar vaker nog is het ene verhaal een herhaling van het andere. Hoe mensen in de eeuwigdurende herhaling van alles hun leven uniek wanen, dat is de basis van mijn praktijk.

Die praktijk heb ik nu zo'n anderhalf jaar geleden opgezet. Mensen komen bij mij om hun hart te luchten. Een leven kabbelt over het algemeen, met nu eens een dieptepunt en dan weer een hoogtepunt. Van die ijkpunten van het leven zijn de mensen zo vol dat ze erover willen vertellen. Het

als in een roman herbeleven met zichzelf als ik-personage in het middelpunt.

Ik hoor met name veel taboes. Geheimen die je in de katholieke kerk onder zonden kunt scharen. Mijn bedrijfje functioneert als biechtstoel. Vergiffenis schenk ik echter niet. Dat is ook niet nodig, want meestal vergeven mijn klanten zichzelf. Op het moment dat ze hun zonde uitspreken, valt de last van hen af. Daar is geen priester of pastoor voor nodig.

Ik hoef er niet rijk van te worden: ik zit goed bij kas. Over speciale diploma's beschik ik niet; ik ben geen psycholoog, bezit geen certificaat op het gebied van coaching of therapie en ik ben al helemaal geen kerkvertegenwoordiger. Nee, het is eerder zo dat ik op een morgen wakker werd en tegen mezelf zei: vanaf nu ga ik doen wat ik leuk vind en waar ik goed in ben. Het leven kan zo voorbij zijn.

Veel mensen hebben angst als hun raadgever. Weggaan uit een slecht huwelijk? Doe maar niet, want wat zou er gebeuren met ons mooie grote huis, hoe moet ik leven van weinig inkomen? Ik zal eenzaam zijn en met mijn ouwe kop en dikke buik zal ik nooit een nieuwe partner vinden. Veranderen van baan? Lukt vast niet, ik ben te oud, te jong, te middelmatig, wie zegt dat ik niet op den duur ontslagen word omdat ik door de mand val wegens wanprestaties? In mijn huidige baan zit ik al zo lang, daar vinden ze me ook niet goed, maar daar kunnen ze me niet zomaar dumpen. Dat ik gepest word door mijn manager, dat neem ik dan maar op de koop toe. Nog maar vijftien jaar, dan kan ik met de VUT; als die dan nog bestaat tenminste, maar daar denk ik liever niet aan.

Kop in het zand. Verknocht aan hun slachtofferrol aanvaarden mensen de stank en de verrotting van de omge-

ving waarin ze al jaren verkeren. Lange tijd heb ik ook zo gedacht, maar ik kwam in een fase van mijn leven dat doorgaan met waar ik mee bezig was eenvoudigweg niet meer kon. Vervolgens heb ik nagedacht over waar ik goed in was. Veel viel af. Ik kan aardig verkopen, maar ik vind het niet leuk. Een prettige telefoonstem heb ik, maar in zo'n call-center werken, daar bedankte ik eveneens voor. Jongleren zou ik wel willen, maar zelfs met twee ballen lukt het niet. Uiteindelijk stond er nog maar weinig op mijn lijstje. Twee activiteiten waarin ik mijn vaardigheid en mijn enthousiasme kon combineren.

Luisteren en schrijven. Daar zou ik mijn dagen en als het nodig was, ook een deel van de nachten mee vullen. Geen baas aan wie ik verantwoording moet afleggen. Niks zeggen, geen adviezen geven, geen freudiaans gelul, geen Rationeel-Emotieve Therapie of welke andere shit dan ook. Nee, mensen kunnen bij mij eenvoudig hun verhaal kwijt, in alle discretie overigens. Ik antwoord niet, ik oordeel niet, ik genees niet, ik luister alleen maar.

Mensen lopen rond met hun ziel onder de arm. Foute keuzes; vroeger dacht ik altijd dat ik de enige was die foute keuzes in het leven maakte. Of het nou mijn familie of de vriendenkring was, op televisie of op feestjes; altijd hoorde ik alles en iedereen zeggen: Nee, ik had het niet anders gewild, nee, ik heb nergens spijt van, het was juist wat ik deed.

Sinds ik deze praktijk heb, weet ik dat het allemaal grootspraak is. Veel mensen zitten in een verkeerd leven, zijn ontevreden over hun lichaam, hun studie, werk, partner. Vaak hebben mensen het gevoel dat het foute leven hun overkomen is, dat ze er zomaar ineens in zaten. Zich neerleggen bij het feit dat ze op essentiële momenten in

het leven niet zozeer een verkeerde keuze hebben gemaakt, maar eenvoudigweg géén keuze, lijkt het moeilijkste te zijn voor mijn klanten.

Mijn werkwijze is simpel maar doeltreffend. Indien gewenst neem ik de monoloog op. En dan schrijf ik die uitgesproken tekst uit. Ik sla de haperingen en de stopwoordjes over, brei foute zinsconstructies recht. Ik maak er een goedlopend verhaal van, ingebonden en met een mooi omslag. De persoonlijke titel die het verhaal krijgt is wellicht het belangrijkste van het boek. Daar denk ik dan ook goed over na. Meestal besluit ik, in samenspraak met de klant overigens, om het verhaal simpelweg 'Het leven van...' te noemen, gevolgd door voor- en achternaam.

Een klant vertelde me vorige week nog dat dit voor hem beter werkt dan welke van de vele therapieën die hij in het verleden heeft gevolgd. Omdat hij alleen op deze manier afstand kon nemen. Omdat hij over zichzelf las alsof hij een hoofdpersonage in een boek was. En een hoofdpersonage blijft bewaard, heeft niet voor niets geleefd. Mensen willen in hun kleine, nietige leven toch eenmaal een heldenrol vervullen, een daad stellen. Erkenning voor hun problemen. Dat ik niks terugzeg of dat ze vaak alleen zelf over dat leven teruglezen, doet niets af aan het effect. Mensen vergeven zichzelf gemakkelijker dan anderen en ze dichten zichzelf ook maar al te graag een heldenrol toe.

Zoals gezegd, mijn praktijk loopt goed. Zo goed dat ik hulp nodig heb bij het uittellen van mijn winst. Financiën is niet mijn sterkste punt. Om het succes te vieren, gaan we met z'n allen eten in een restaurant met een ster. Na de fazant in champagne-truffelsaus zal ik hem mee naar buiten nemen. Via koetjes en de kalfjes zal ik het gesprek sturen in de richting van mijn vraag.

Het voorstel dat ik voor hem heb liggen, is te mooi om af te wijzen. Mijn nieuwe accountant zal goed betaald worden voor zijn diensten. Maar eerst moet er gewerkt worden, en hard ook. Ik ben bezig met de afronding van het verhaal van een vrouw met het all-inpakket. Laatste spelfouten eruit, hier en daar een woordje veranderen, controleren of het lekker loopt, dat het leest als een boek.

Een paar weken geleden heeft de vrouw voor mijn diensten getekend. Een mooie verschijning. Blond, opgestoken haar, zonder twijfel geverfd, maar in een kleur die niet onnatuurlijk aandoet. Blauwe ogen met diamantjes erin, omlijst door volle, lange wimpers. Een melancholieke lach, alleen op de momenten dat er eigenlijk niets te lachen viel. Haar kleding? Sportief en toch klassiek. Tweedjasje, witte blouse met opstaande kraag, strakke vale spijkerbroek in hoge bruinsuède laarzen. Ze lijkt me een beetje nonchalant, onhandig is misschien een beter woord. Twee glazen heeft ze vorige week over de tafel omgegooid.

Aan de buitenkant straalt ze. Alsof al het succes van de wereld haar ten deel is gevallen, maar ik heb geleerd me daardoor niet te laten misleiden. De levensverhalen die ik hoor zijn vaak hartverscheurend en dan maakt het niet uit hoe iemand eruitziet. Lang, klein, dik, dun, mooie en lelijke mensen, beschaafd of niet. Als mensen vertellen over wat er zich binnenshuis heeft afgespeeld, door welke gedachten of welke situaties ze worden getergd, dan tellen al die uiterlijkheden niet meer mee, als een afgepelde ui leggen mijn klanten zich op een presenteerblaadje voor me neer.

In de agenda staan ook nog twee afspraken met een oude bekende. Die heeft mijn telefoniste op afstand – overigens reuze handig, want in organiseren ben ik geen kei – voor

me ingepland. Beetje vreemd wel: een sessie in de ochtend en dan nog een later op de dag. Maar goed, niet over nadenken nu. Tijd om aan de slag te gaan met het verhaal van de vrouw.

I

Thuis ben ik een zeikwif geworden.

Ik raas en tier tegen man en kinderen. Waar ik vroeger bewondering oogstte om mijn engelengeduld, schiet ik nu uit mijn slof om een glas melk dat over mijn schone tafelkleed gaat. Een kind dat voor een keukenlade staat waar ik de pleisters uit moet pakken, krijgt een hardhandige duw in de rug. De pleister wind ik ruw om de vinger.

‘Wat ben je toch een rund, om zo in je vinger te knippen. Heb je je verstand verloren? Waarom moest je ook deze schaar pakken? Jij hebt je eigen schaar. Ik ga je straf geven ook. Ga maar naar je kamer en je mag pas naar beneden als ik je roep.’

Naar bed brengen gaat al niet veel beter. Na het tot bloeden toe tandenpoetsen, gooi ik Kobus in bed. ‘Mag ik alsjeblieft het hele boekje, mama?’

‘Nee, een paar bladzijden, niet meer en dan moet je echt slapen.’ Ik begin voor te lezen: ‘... en dan kan ze haar ogen niet geloven! Er ligt een krokodil onder haar bed; zijn grote groene ogen glinsteren in het ganglicht. Peggie smakt de deur dicht en holt weer naar haar papa en mama...’

Mijn ogen vliegen over de regels, ik struikel over mijn woorden. Ik wil de bladzijde al omslaan nog voor Kobus het

plaatje heeft gezien. Mijn hoofd is er niet bij, steeds monotoner, steeds gejaagder klinkt mijn stem terwijl Kobus probeert met zijn handje tussen de bladzijden een rustiger voorleesritme af te dwingen. Het lukt hem niet, integendeel, mijn irritatie groeit er alleen maar door. 'En nu slapen,' zeg ik na de derde pagina en sla het boek met een klap dicht. Kobus begint te jengelen: 'Nou weten we morgen niet waar je verder moet, stoute mama. Je moet er iets tussen leggen domkop.'

Het gaat me niet eens om het woord dat hij gebruikt, het is meer de manier waarop hij 'domkop' uitspreekt, een beetje slepend en met het accent net iets sterker dan nodig op de eerste lettergreep. Zo klink ik ook, hij praat mij na. Wat vreselijk, denk ik, maar ik zeg niets. Mijn nachtzoen belandt boven zijn voorhoofd, ergens in zijn haar. Dan loop ik gehaast de kamer uit, sluit de deur.

Ik ga op de wc zitten en laat lopen wat ik het laatste uur heb opgehouden. Het klatert tegen de wand van de pot. Mijn maag ontspant zich. Eindelijk rust.

Dan zie ik het water in het bad. Op de rand ligt de stop. De kinderen zijn een uur geleden in bad geweest. Een bad overigens waar Thomas niet eens in past omdat we hebben nagelaten de afmetingen te controleren toen onze aannemer er een meenam uit Polen.

Ik pak de ontstopper uit het kastje en zet hem op het afvoerputje. Eén keer trekken, hem er nog een keer op zetten en weer trekken. Niks helpt. Het water beweegt op gelijke hoogte, trekt de rimpels die zijn ontstaan door mijn handelingen weer glad. Mijn blik gaat van het wateroppervlak naar het houtrot rechts in het raam.

De Polen zijn met de noorderzon vertrokken. Bartosz, de aannemer, neemt zijn mobiel niet meer op. Dat hout-

rot is nog wel het minste waar ik me druk om zou moeten maken. Veel erger is de lekkage bij de uitbouw in de woonkamer. Het regent nu al dagen onafgebroken en de teiltjes die we op het parket hebben gezet moeten om de twee uur geleegd worden. Thomas en ik negeren beiden wat er nu moet gebeuren. Moe zijn we van het onderhandelen met Bartosz en zijn kornuiten en we kunnen het niet opbrengen een nieuw klusbedrijf te zoeken. Bovendien, wie zegt dat zij het kunnen repareren? De Polen hebben het, voor ze verdwenen, nog weer helemaal onder gesmeerd met siliconentrop uit Polen. Beresterk spul volgens Bartosz. Geen spatje water zou zijn weg naar de binnenmuren meer kunnen vinden. De dag erna vertrok hij voor onbepaalde tijd naar Polen; een oma die op sterven lag of zo iets.

Een week later ging het regenen en toen we na een nacht vol plensbuien beneden kwamen, lag er een grote plas water op mijn prachtige eikenhouten vloer. Overal zit het siliconengoedje, ook het glas van de uitbouw en de peperdure 'Codaflex-keramische tegels' op het balkon hebben zwarte vegen. Dat het sterk spul is, wil ik best geloven, want ik heb gisteren twee uur lang tevergeefs geprobeerd de zwarte vegen van de tegels te krabben.

Met Bartosz hebben we trouwens nóg een appeltje te schillen. Hij heeft op het graf van zijn moeder beloofd dat hij nog een keer terug zou komen voor de piano. Hij zou die met zijn supersonische bus en zijn sterkste mannen in ons nieuwe huis afleveren. Een service van zijn kant omdat de verbouwing zo gigantisch uitliep en al het stof en gruis funest zou zijn voor de Hermann Jacobi. Nog altijd staat de piano bij vrienden in onze oude woonplaats.

Met een diepe zucht trek ik de badkamerdeur achter me

dicht. Vermoeidheid is een zware deken. Met gekromde rug en een muts van beton diep over mijn oren getrokken, strompel ik de trap af.

‘Het water van het bad loopt niet weg,’ zeg ik als ik de woonkamer binnenkom. Thomas kijkt op van zijn krant. ‘Zullen we een spelletje doen, schat, net als vroeger?’ vraagt hij. Ik kijk naar hem, hoor het verlangen in zijn stem, een hang naar luchtigheid en zorgeloosheid, een hunkering naar hoe het was tussen ons, voordat het gebeurde. Mijn blik richt zich op zijn vers gekweekte buik, waarbinnen opgekropt verdriet gedrogeerd wordt door McDonald’s-hamburgers, toffees en Pepsi Max. Maar ik heb net een heel weekend van wassen, strijken, koken en koekjes bakken achter de rug. En die verstopping is meer dan ik aankan op dit moment. Ik kan het niet opbrengen nog langer aandacht te geven en op te lossen, te luisteren naar mensen om me heen die hulp behoeven. De kinderen liggen in bed en nu is de tijd voor mij. Ik wil louter en alleen nog luisteren naar de stem in mijn hoofd. Een stem die zegt: Ga nou maar even doen waar jij zin in hebt, toe maar, je hebt het verdiend. Ik verlang ernaar verzorgd te worden als een kind: ingestopt te worden onder een warme deken, kruikje erbij en dan sust zij me in slaap. Ik mis haar.

‘Wat nou, net als vroeger,’ snauw ik naar Thomas. ‘Vroeger is voorbij. Zit niet zo te zeuren. Je zat altijd al met je vingers in je neus met de tv keihard aan en ook vroeger luisterde je nooit naar wat ik te vertellen had. Geen verschil hoor, tussen vroeger en nu. Nog steeds dezelfde shit.’ Tijdens mijn tirade pak ik de krant van hem af, maak er een bal van en gooi die naar zijn hoofd. Ik trek de deur met een harde klap achter me dicht.

Boven in de badkamer wacht ik. Vijf minuten gaan over